

АНАЛИЗА БИЛАНСА

Додатак „Народном Благостању“

ГОДИНА II.

БЕОГРАД, 22. МАРТА 1930.

БРОЈ 12

Садржај:

Југословенска Удружена Банка д. д. Загреб—Београд
Задружна Господарска Банка д. д. — Љубљана
Општа Трговинска Банка — Београд

ЈУГОСЛОВЕНСКА УДРУЖЕНА БАНКА Д. Д. ЗАГРЕБ — БЕОГРАД

По величини властитих средстава, Југославенска удружена банка неоспорно заузима прво место међу нашим приватним новчаним заводима. Дионичка главница износи 185 милиона, резервни фонд 56 милиона, тако да властита средства представљају за наше прилике огроман износ од 240 милиона динара.

По обиму послова, изражених у укупном износу биланса, Југославенска удружена банка заузима друго место међу нашим новчаним заводима. Прво место припада са билансом од преко 2 и по милијарде динара Првој хрватској штедионици. Југословенска удружена банка билансира са једном милијардом 600 милиона динара.

Југословенска удружена банка има своју мрежу филијала као и Прва хрватска штедионица, али до их ова има преко 50, Југословенска удружена банка има их само десетак, наслеђених приликом разних фузија. Хрватска славонска земаљска хипотекарна банка, која је била квасац из којег је изашла данашња Југославенска удружена банка, још почетком 1928 године имала је само једну једину филијалу, ону у Осиеку. И ту је преузела од Пештанске комерцијалне банке. Док је код Прве хрватске штедионице проведена децентрализација пословања, и филијале данас више значе него и сама централа, дотле код Удружене банке тежиште пада на Загреб и Београд.

Већ обзиром на овакову организацију, улошци код Југословенске удружене банке играју сасвим другу улогу него код Прве Хрватске штедионице. Код ове последње улошци су главни извор капитала. Код Југословенске удружене банке уложни посао не игра тако доминантну улогу пак му се и не посвећује одговарајућа пажња, дотично организација завода није уперена на сакупљање што више уложака. Док Прва хрватска штедионица своје главно упориште има у улагачима, Југословенска удружена банка свој главни ослон има у својим иноземним везама. Јер ове везе које, у својим рукама имају и знатан број дионица Југословенске удружене банке, вољне су да јој ставе на располагање знатне кредите. Међу 740 милиона динара, колико износе повериоци Југословенске удружене банке концем 1929 године, највише је иностраних кредита, који се у опште не отказују и не повлаче.

Југословенска удружена банка развија се све више и више у том правцу, да постане новчани завод за веће индустријске и трговачке трансакције. Тежиште би имало па-

сти на крупније послове. Ради тога намерава се и даље одржати уска веза са великим индустријским и трговачким подuzeћима те их и проширити.

По томе та два наша највећа новчана завода у многом се употпуњују. На једној страни имамо претежно депозитну установу а на другој јаки институт за финансирање.

Биланса за последње године (за раније године није успоредива јер су међутим извршене знатне фузије) показује следећу слику:

Активa	1929	1928
	у хиљадама динара	
Благајна	59.788	42.329
Нов. заводи	73.025	72.630
Хипотеке	42.456	41.946
Комунални зајмови	6.500	6.499
Ефекти	72.901	65.913
Менице	378.802	361.709
Ломбард	16.169	22.279
Дужници	902.731	892.758
Некретнине	20.754	27.828
Конзорционални послови	23.754	21.520
Пасивa		
Главница	185.000	175.000
Резерве	54.816	52.367
Заложнице	38.854	37.977
Комуналне обвезнице	6.476	6.596
Улошци на књиж.	265.744	266.542
Текући рачуни	344.114	255.328
Вјеровнице	688.050	740.307
Добитак	23.643	22.006
Укупна биланса	1.603.804	1.563.052

Залиха готовине је нешто већа што је у размеру са ликвидношћу новчаног тржишта прошле године.

Ефекти су порасли за 7 милиона. Али су ту промене још веће. Државни папири порасли су од 17 на 25 милиона дакле за 50%. Учешће у дионицама новчаних завода и транспортних подuzeћа порасло је на 7 милиона. Напротив ангажман код индустријалних подuzeћа смањен је од 23,8 на 15,8 милиона динара. Наиме многи индустријски ангажмани, који су преузети још од Есконтне банке, били су у току прошле године прочишћени и сведени на праву меру. Ма да Југословенска удружена банка важи као завод који нагиње крупнијим пословним трансакцијама, у првом реду са индустријом, ипак је његов ангажман у акцијама инду-

стријских подuzeћа још веома мален и износи тек десетину ангажмана Праштедионице. То значи, да му за будућност остаје шире поље рада и у тој пословној грани. Стицањем прилика Југословенска удружена банка мораће временом придржати у свом портфељу много више акција разних подuzeћа него што је то данас случај.

Менице и дужници показују извесан пораст што је у складу са општим повишењем биланчне суме. Непокретности редуциране су за 7 милиона динара и то ради тога, што је палата бивше Есконтне банке продана Миловинском заводу властитих чиновника.

Улошци показују опадање за милион динара. Како већ нагласисмо, уложни посао код Удружене банке не игра велику улогу. Прошле године опазила се је тенденција повишења каматњака за улошке, јер су новчани заводи настојали, да привуку што више уложака. Плаћало се је и до 7.5% на везане улошке. Југословенској удруженој банци, обзиром на чињеницу, да има знатне иноземне кредите и то уз повољан каматњак, није се исплатило да плаћа на улошке тако високе камате. Међу нашим водећим заводима Удружена банка плаћа најслабије камате за улошке, што је и наравно, кад има јефтиних иноземних кредита и то у износива који иду на стотине милиона динара. Тек кад би каматњак на улошке био много нижи него што је сада, и кад би улошци били јефтинији него иноземни кредити, имало би смисла за Удружену банку да већу бригу посвети уложном послу. Овако њој је прошле године више конвенирало, да улагач реализира своју уложницу, него да му плати 7.5 или чак и 8% камате, што су одобравали други заводи.

Југословенска удружена банка претежни број својих филијала има у дунавској бановини. А тамо како је познато, опадање уложака била је једна опченита појава, која је захватила и филијале Удружене банке.

У извештају за 1929 годину управа најављује, да сматра актуелним питање проширења мреже филијала. Учињене су већ и предрадње и управа држи, да ће у подесном часу приступити отварању нових филијала. Тиме ће наравно да порасту и улошци јер без разгранатог система филијала нема ни говора о знатном прикупљању уложака.

У прошлој години хипотекарни и комунални посао није имао већег импулса. А није ни могао обзиром на прилике новчаног тржишта. Пласирање обвезница код куће и на страни било је немогуће. Како су данас прилике промене, управа се у извештају нада, да ће сада и тај посао моћи бити разгранат. А познајући искуство бивше хипотекарне банке на том пољу, верујемо, да ће Удружена банка на задовољењу хипотекарног и комуналног кредита временом играти доминантну улогу међу нашим новчаним заводима. Ту ће јој нарочито добро доћи интимне везе са јаким новчаним заводима у свим важнијим новчаним центрима иноземства ради пласирања заложница.

Рачун губитка и добитка пружа следећу слику:

Приходи	1929	1928
	у хиљадама динара	
Камата	66.375	63.741
Девизе и ефекти	6.942	5.695
Провидба	15.449	13.436
Некретнине	1.363	919
Расходи		
Управни трошкови	24.784	22.525
Порези	6.095	9.464
Камата	35.608	29.796

Југословенска удружена банка заинтересована је код знатног броја индустријских подuzeћа. Њен концерн је про-

шле године много боље прошао него раније и то се и констатира у извештају.

Југословенска удружена банка, као мало који наш новчани завод, има и изграђени систем афилиације код новчаних завода. У Загребу је заинтересирана код Хрватске банке за промет некретнинама и код Контролне банке. У Чаковцу има афилиације у Чаковачкој међумурској штедионици. У Скопљу има јачу афилиацију у Трговачко-индустријској банци „Вардар“. Са Кредитним заводом у Љубљани подржава најуже везе преко Кредитаншталта у Бечу. У најновије време преузела је и знатан број акција Трговачке обртне банке у Новом Саду. На тај завод пренаша и своју новосадску филијалу. Код повишења дионичке главнице од 12.5 на 20 милиона суделоваће Удружена банка у знатној мери.

У индустријски концерн Југословенске удружене банке убрајају је још: „Даница“ д. д. за кемичке производе, Загреб; Загребачка творница кожа, Загреб; Српско акционарско рударско-топничко индустријско друштво, Београд; „Пруга“ д. д. за господарске и индустријалне железнице, Загреб; Југословенско Georg Schicht д. д. Загреб; Прва Хрватска творница саламе, сушеног меса и масти М. Гавриловића синови д. д. Петриње; „Петовија“ кожарска индустрија д. д. Птуј; Творница жесте и пјенице прије Максо Мајер д. д. Савски Мароф; „Титанит“ д. д. за хемијску индустрију, Загреб; А. Е. Г. Унион југословенско д. д. за електрику, Загреб; Југословенски Сименс д. д. Загреб; „Сава“ опште осигуравајуће д. д. Загреб; Росија — фонсиер“, друштво за осигурање и реосигурање, Београд; Јадранска пловидба д. д., Сушак.

Обзиром на осетљивости појединих крајева, мора се пустити времену, да се афилиације претворе у властите филијале. И кад се то једног дана и догоди, значење Југословенске удружене банке у нашој привреди биће и још веће него што је данас. А оно је и данас већ доминантно.

Југословенска удружена банка плаћа и ове године 10% дивиденду.

Управа састоји се од г. г.: Др. Богдан Марковић, Бенцион Були, С. Д. Александер, Др. Милан Јојкић, Максо Антић, Ернесто Краус, Петар Барк, Артур Махник, Др. Теодор Бошњак, Др. Желимир Мажуранић, Фриц Еренфест, Миљивоје Николајевић, Др. Милан Радосављевић, Ернст Ерлих, Др. Емил Штајн, Виктор Е. Фриман, Рудолф Штајнер, Стјепан Гавриловић, Жига Штерн, Золтан Хајду, Влада Теокаревић, Роберт Ханкар-Солваи, Милан барун Турковић, Арх. Вјекослав Хајнцел, Филип Вајс, а Надзорни одбор: Јон Р. Кулпин, Ернст Даниел, Рафајло Финц, Стеван Гершић, Драгутин Хајмер, Ханс Лохнер и Др. Лав Мацура.

ЗАДРУЖНА ГОСПОДАРСКА БАНКА Д. Д. — ЉУБЉАНА

Задружна господарска банка може и те како бити задовољна са прошлом годином. Укупна биланса порасла је од 399 милиона динара на 490 милиона динара. Са билансом од пола милијарде динара, Задружна господарска банка протурала се у ред наших највећих банака. Данас је она важан фактор не само у новчарству Словеније, већ и у целој земљи.

Задружна господарска банка основана је после рата, па је по томе она једна од ретких послератних предузећа на пољу новчарства, која су се не само одржала, него и дошла до одлучног утицаја. Додуше Задружна господарска банка имала је то преимућство, што се је ослањала на претежни део словеначког задругарства, а ово је како је то познато, најбоље развијено у нашој држави. Према томе банка је у самом почетку имала јак замаха.

Биланса за четири последње године пружа следећу слику :

Ак т и в а :	1929. г.	1928. г.	1927. г.	1926. г.
Благајна	29.494	18.547	16.974	11.872
Менице	92.475	68.518	51.107	36.500
Ефекти	20.972	28.141	9.617	6.301
Дужници	336.995	275.450	253.184	194.512
Некретнине	5.840	5.972	6.058	6.192
П а с и в а :				
Главница	12.000	12.000	12.000	12.000
Резерве	4.019	3.740	3.243	3.171
Улошци на књижице	93.904	81.950	79.009	74.056
Улошци на тек. рач.	373.950	299.084	244.069	167.943
Добитак	1.440	1.420	1.326	1.187

У првом реду улошци на књижице су порасли у 1929. години за 12 милиона динара. Године 1928. пораст је износио само 3 милиона а године 1927. око 5 милиона. Према томе, у погледу уложака на књижице, прошла година била је повољна.

Код Задружне господарске банке не можемо очекивати знатан износ уложака на књижице. Бар не у Словенији. Она је банка словеначког задругарства, те не може појединим задругама да прави конкуренцију у сакупљању уложака. Улошци ситних људи, а то су улошци на књижице, морају се концентrirати код разних задруга. Тек задруге предају своје вишкове Задружној господарској банци, али више у форми уложака по текућем рачуну, него у форми уложака на књижице. Они долазе пре свега од варошке публице. И ако има Задружна господарска банка 5 филијала ван Словеније, и то у крајевима у којима је полагање уштеђених износа код банака добро развијено, ипак отпада на Словенију главни удео. Али упркос томе, није невероватно, да су поједине филијале прикупиле неколико десетина милиона динара уложака.

Пораст уложака на текућим рачунима износи 74 милиона динара. Ту се у првом реду одразује и напредак словенског задругарства, које своје вишкове пласира код Задружне господарске банке.

С обзиром на знатан пораст поверених износа од 86 милиона динара и у активној страни биланса наступиле су јаче промене. У првом реду, менице су порасле од 68 на 92 милиона динара или за 24 милиона. С обзиром на прилике у Словенији и овде нам изгледа, да се пораст портфеља мора у првом реду приписати деловању филијала ван Словеније. Јер ове филијале имају добрим делом задаћу, да уз каматњак, који је већи него што је то у Словенији, пласирају средства, која се концентrirају код завода.

Као што је за очекивати, порасли су и дужници од 275 милиона на 336 милиона динара, или за 61 милион динара. Располажући са много већим средствима, него што је то раније био случај, Задружна господарска банка била је године 1929. у сретном положају да даје на зајам знатно веће износе но ранијих година. У том погледу истакнуто је у извештају, да је пораст поверених средстава био пласиран у свим деловима државе осим у унутрашњости Србије, јер да до сада нису дани предувјети за кредитирање и тих крајева. Кад се уреде грунтовне књиге, онда ће банка, према извештају, своје пословање моћи проширити и на тај крај.

У питању меница, завод наводи да је есконтирање краткорочних трговачких меница једна од његових највећих задаћа, и због тога се томе послу посвећује сва пажња.

И ако су успеси, постигнути у прошлим годинама, били задовољавајући, то изгледа, да су у току 1929. године есконтни послови краткорочних трговачких меница били повољнији но икад.

Стање ефеката спустило се је за преко 7 милиона динара. И то у првом реду државних папира. Концем 1928. год. државних папира било је за 24.8 милиона а концем 1929. само 17 милиона. Прилике на тржишту држ. папира у прошлој год., неизвесност у погледу одржавања курса и интервенције, а на крају знатан пад курса Ратне штете, деловало је неповољно на имаоце државних папира, у првом реду у Словенији. И није никакво чудо, да се је реагирало на тај начин, да је дошло до продаје знатних износа државних папира. Новчани заводи Словеније, с обзиром на ниски каматњак који тамо влада, могли су временом постати главни купац наших државних папира, кад би имали могућност, да рачунају са ломбардом Народне банке.

Рачун губитка и добитка за годину 1929. немогуће је успоредити са истим рачунима ранијих година. Јер док смо раније имали један рецимо нето преглед прихода и расхода, ове године имамо бруто преглед, па би салдо тек требало израчунати. Ну главно је, да је чисти добитак остао непромењен, и да ће се платити једнака дивиденда од 9%.

Размера сопствених и туђих средстава од 1 према 30 била би код обичне мобилиарне банке неповољна. Али она има сасвим други значај код Задружне господарске банке, због њезиног специфичног положаја : код ње су акционари у главном идентични са повериоцима, који пружају грот обртног капитала. А кад год тај случај наступи, питање размере између сопствених и туђих средстава беспредметно је ; због тога се не може поставити повећање главнице као императив за Задружну господарску банку.

Управни одбор састоји се од г. г. : претседник : Др. Јакоб Мохорич, Љубљана, први потпретседник Др. Јосип Басај, Љубљана, други потпретседник Др. Јосип Дермастиа, Љубљана, Др. Антон Брецељ, Љубљана, Франц Хрестек, Марибор, Јанко Јован, Љубљана, Иван Забрет, Добовек. А Надзорни одбор састоји се из г. г. : Др. Антон Јеровшек, Марибор, Јосип Бургар, Храше, Евген Лгат, Љубљана и Мартин Стебловник, Шмартно на Раки.

ОПШТА ТРГОВИНСКА БАНКА — БЕОГРАД

И ове године су у Општој Трговинској Банци „млађи“ полагали испит. Привели су речи којима се обележавају својства квалитете. Како се један исти квалитет може да појави у разном степену и разној интензивности, то се језик помаже компаративом и суперлативом. Тако имамо млад, млађи и најмлађи. Млађи треба да је мањи степен младости од младога, али у животу није увек тако. Као што је висока школа већег ранга од више, школе, тако је млађи старији од младога. „Млад“ човек не може имати више од 35 година, док „млађи“ може имати 70 година. Докле год има и једног човека, који је старији од њега, дотле је он према њему млађи. Једна група чланова радикалне странке одвојила се била из ње пре неколико година само због тога што је, услед дугог живота Пашића, спадала у млађе и после 50 година старости. Тако је и са млађима из Опште Трговинске Банке. Они су млађи због тога, што их старији, који су се добро укотвили на разним положајима, тако третирају. Иначе, да су женске, већ би чупале седе длаке из косе. То су људи у најбољем напону снаге, али не и без пословног искуства. На против.

Ми смо у броју 4. „Народног Благостања“ од прошле године упознали већ у неколико главне одлике Опште Тр-

говинске Банке. То је мања банка са главницом од 5 милиона динара, лака, окретна, увек готова на покрет.

Интересантан је банчин извештај за 1929. годину, интересантан због тога, што у њему нема ни једне излишне речи: пре би се могло рећи, да је у том погледу мало ексик. Ексик је у дубокоученим разматрањима и погледима на развиће наше народне привреде у прошлој години. У њему се не помиње ни један пут „привредна криза“. И у погледу тока послова у банци извештај је прилично ћутљив, али је та ћутљивост замењена потпуном прегледношћу завршних рачуна, тако да њима никакав коментар готово није потребан. У извештају се говори само о томе, колика је добит била у прошлој години. У ствари то је и главно у једном трговачком подuzeћу.

Ради оцене структуре банчине и ако у извештају нема никаквог коментара — довољно је само да се баца поглед на следећу упоредну таблицу главнијих позиција завршних рачуна за последње три године.

Активa	1929 г.	1928 г.	1927 г.
Готов. у благајни и по жиро рачун.	2,573.520.—	1,675.930.—	2,060.784.—
Есконтване менице	6,423.329,70	7,552.198.—	8,452.569,70
Залогe	379.000.—	173.700.—	352.050.—
Тек. и привр. рач.	6,909.573,94	6,490.678.—	4,723.472.—
Харт. од вред.	6,451.510.—	5,234.526.—	3,001.858.—
Непокретно имање	1,650.000.—	1,500.000.—	—
Остала актива	10.000.—	9.000.—	12.306,60
Пасивa			
Главница	5,000.000.—	5.000.000.—	5,000.000.—
Резервни и остали банчини фондови	4,930.370,14	4,211.827,24	1,581.722,99
Реесконт. менице	5,214.107,50	4,150.100.—	3,248.000.—
Ломбард	—	—	180.300.—
Улози	5,148.544,15	6,043.358,95	6,146.028,70
Тек. и привр. рачуни	3,252.276,05	2,325.135,40	1,685.535,40
Остала пасивa	217.703,35	296.035,20	279.510,60
	Рачун добитка и губитка		
	1929 г.	1928 г.	1927.
Приходи	2,859.115,41	2,851.462,50	1,689.022,97
Расходи	2,028,016,21	2,049.389,65	1,054.887,47
Добит	831.099,20	802.072,85	634.135,50
Дивиденда	12%	12%	12%

Види се, на пример, да је обртни капитал за 3 године стално у порасту: У 1927. години износио је 16,7 милиона; 1928. године 21,5 а 1929. године 23,5 милиона динара. Као што видимо, привредна криза није ништа ометала банку у проширењу волумена послова. Али су извршене извесне промене у значају појединих извора обртног капитала. Док су на пример, у 1927. године сопствена средства износила 6,5 милиона динара, у 1929. износе она округло 10 милиона динара. Улози су опали за 1 милион динара, али је реесконт скочио за 2 милиона, а текући рачуни за 1,6 милиона динара.

Пораст обртног капитала долази на првом месту услед пораста сопствених средстава (од 3,5 милиона динара), и то не услед повећања главнице, него искључиво повећања резерве (из добити). Однос између сопствених и туђих средстава пружа свако спокојство. Размера је: 43:57.

Банка је за 6 година свога рада успела да формира 100% резерву.

И актива показује извесне структуралне промене. Озлоглашени есконт опао је од 8,4 на 5,2 милиона динара. То је за нас један интересантан детаљ. Значи да мора да стоји рђаво са тим послом, кад га избегавају они људи,

који познају већину трговаца у Београду и Србији боље но што их познаје најбоље обавештен информациони биро.

Текући рачуни су порасли за непуних 2 милиона динара. Текући рачуни код нас су облик за обављање свих врста кредитних операција. Они служе на место есконта, на место ломбарда, репора и т. д. Вероватно да у текућим рачунима Опште Трговинске Банке има од свега по мало. То је у осталом и најбоље, по закону о подели ризика.

Највећи пораст показују сопствене хартије од вредности: од 3 милиона 1927. године на 6,5 милиона 1929. године. (Случајно тај износ одговара износу пораста резерве у истоме раздобљу).

Велико би чудо било, да Општа Трговинска Банка није искористила особито повољну коњунтуру за трговину ефектима за последње три године, кад већ банкарски посао лежи у кризи. Ефектни посао и то са државним хартијама од вредности био је у 1928. и 1929. години ванредно плодоносан, много бољи но регуларни банкарски послови. А колико је то рентабилан посао, најбоље се може видети из рачуна губитка и добитка Опште Трговинске Банке. Лањске године анализирајући завршне рачуне Опште Трговинске Банке указали смо већ на огромну добит, коју је донео тај посао у 1928. години.

У завршним рачунима показује се бруто добит 2,69 милиона динара; само за 8.000 дин. већи но у 1928. години. По истоме рачуну расходи износе 2,028.000 динара односно 25.000 динара мање но прошле године. Чиста добит у 1929. години износи 831.000 динара. Међутим она је знатно већа и износи 1,467.000 динара, јер у ту добит није ушло 100 хиљада динара, колико износи приход од хартија резервног фонда; даље, 300 хиљада динара, колики је пораст резервног фонда за губитак на курсу хартија од вредности, и 236 хиљада такође резервног фонда за губитак на курсу хартија од вредности резервног фонда. Те се суме нису појавиле у рачуну губитка и добитка, јер су још у току прошле године непосредно спроведене горњим рачунима. Даље, од укупне зараде 1,467.000 динара, 720.000 употребљено је на разне резерве, 115.000 на тантијеме, 600.000 на дивиденду, која је остала непромењан од 12%, а 33.000 на пренос за идућу годину. Нето зарада износи 29,3% главнице или 14,6% укупних сопствених средстава. То се зове одиста задовољавајућа зарада. Општа Трговинска Банка је као модерни политичар, она подешава своје деловање према развијању коњунктуре, она негује у даном тренутку ону врсту послова, која пружа максимум добити и сигурности, а довољно је окретна, да примети благовремено промену коњунктуре, на име опадање коњунктуре једнога посла и побољшање другог. Она је стално на мртвој стражи. Ако се узме по висини сопствених средстава, акција вреди 200% од њезине номиналне вредности; а по приходу и више. Акције су у чврстим рукама.

Управни одбор Опште Трговинске Банке сачињавају г. г.: претседник Радисав Ј. Јовановић, члан фирме Радисав Ј. Јовановић и Браћа, п. претседник Коста М. Марковић, трговац, Александар Ј. Јовановић, члан фирме Радисав Ј. Јовановић и Браћа, Марко Албахари, трг. агент, Јаша Алкалај, члан фирме Јаша Алкалај и Албала, Михајло Лукарчевић, члан фирме Лукарчевић и Гођевац, Добривоје Т. Лазаревић, члан фирме Поповић, Лазаревић и Комп., а Надзорни Одбор: претседник Мића Црвчанин, члан фирме Ђуковић и Комп., п. претседник Арон А. Алкалај, главни секретар Државне Хипотекарне Банке, Србољуб Мијатовић, члан фирме Мијатовић и Момировић, Душан Ј. Лазич, члан фирме Тодоровић, Лазич и Комп., Жика Јов. Јовановић, члан фирме Коста Николић и Јовановић и директор Александар С. Борисављевић.